

به نام خدا

تأثیر استرس شغلی بر کیفیت تدریس معلمان ابتدایی

مولفان :

زهرا احتشامی فرد

زهرا آقاجانی

نرگس راونگ

گلناز رضا علیزاده یکتا

هدی کوچکی

انتشارات سایه نخل

(با همکاری سازمان چاپ و نشر ایران - ۱۴۰۲)

نسخه الکترونیکی این اثر در سایت سازمان چاپ و نشر ایران و اپلیکیشن کتاب رسان موجود می باشد

chaponashr.ir

سرشناسه: احتشامی فرد، زهرا، ۱۳۶۳-
عنوان و نام پدیدآور: تأثیر استرس شغلی بر کیفیت تدریس معلمان ابتدایی / مولفان زهرا احتشامی فرد، زهرا آقاجانی، نرگس راونگ، گلناز رضا علیزاده یکتا، هدی کوچکی.
مشخصات نشر: انتشارات سایه نخل، ۱۴۰۲.
مشخصات ظاهری: ۹۶ ص.
شابک: ۹۷۸-۶۲۲-۹۱۲۱۸-۵-۶-۶
وضعیت فهرست نویسی: فیبا
یادداشت: کتابنامه: ص ۹۶ - ۸۵
موضوع: استرس شغلی - کیفیت تدریس - معلمان ابتدایی
شناسه افزوده: آقاجانی، زهرا، ۱۳۶۱
شناسه افزوده: راونگ، نرگس، ۱۳۶۵
شناسه افزوده: رضا علیزاده یکتا، گلناز، ۱۳۵۸
شناسه افزوده: کوچکی، هدی، ۱۳۶۶
رده بندی کنگره: PIR۸۳۳۷
رده بندی دیویی: ۸۱۶۷/۱
شماره کتابشناسی ملی: ۹۳۸۸۶۳۷
اطلاعات رکورد کتابشناسی: فیبا

نام کتاب: تأثیر استرس شغلی بر کیفیت تدریس معلمان ابتدایی
مولفان: زهرا احتشامی فرد - زهرا آقاجانی - نرگس راونگ - گلناز رضا علیزاده یکتا - هدی کوچکی
ناشر: انتشارات سایه نخل
صفحه آرایی، تنظیم و طرح جلد: پروانه مهاجر
تیراژ: ۱۰۰۰ جلد
نوبت چاپ: اول - ۱۴۰۲
چاپ: زبرجد
قیمت: ۸۷۰۰۰ تومان
فروش نسخه الکترونیکی - کتاب‌رسان:
<https://chaponashr.ir/ketabresan>
شابک: ۹۷۸-۶۲۲-۹۱۲۱۸-۵-۶-۶
تلفن مرکز پخش: ۰۹۱۲۰۲۳۹۲۵۵
www.chaponashr.ir

فهرست مطالب

فصل اول.....	۷
کلیات.....	۷
مقدمه.....	۸
بیان موضوع استرس شغلی.....	۹
اهمیت و ضرورت استرس شغلی بر کیفیت تدریس.....	۱۴
استرس شغلی.....	۱۶
عدم علاقه دانش آموزان به یادگیری.....	۱۶
احساس عدم امنیت شغلی.....	۱۷
حقوق و مزایای دریافتی معلمان.....	۱۸
ارزشیابی نامناسب عملکرد معلمان.....	۱۹
فقدان ارتباط و همکاری صمیمانه بین مدیر و معلمان.....	۱۹
فصل دوم.....	۲۱
مبانی نظری.....	۲۱
مقدمه.....	۲۲
استرس شغلی.....	۲۳
مفهوم استرس.....	۲۵
تعاریف استرس.....	۳۰
تعریف استرس شغلی.....	۳۱

- عوامل ایجاد کننده استرس شغلی..... ۳۵
- عوامل استرسزای برون سازمانی..... ۴۰
- تغییرات اقتصادی..... ۴۱
- تغییرات سیاسی - اجتماعی..... ۴۲
- تغییرات تکنولوژیکی..... ۴۳
- مسائل خانوادگی..... ۴۹
- عوامل استرسزا درون سازمانی..... ۵۱
- سیاستها و خط مشیهای سازمان..... ۵۱
- ارزیابی (ارزشیابی) عملکرد..... ۵۲
- شرایط فیزیکی کار..... ۵۵
- دانشآموزان و استرس شغلی معلمان..... ۵۶
- فرایندها..... ۵۸
- عوامل استرسزای گروهی..... ۵۹
- فقدان یکپارچگی گروهی..... ۵۹
- تضاد درون اعضای گروه و یا تضاد بین گروههای سازمانی..... ۶۰
- فقدان حمایت اجتماعی..... ۶۰
- عوامل استرسزای فردی..... ۶۵
- شرایط فیزیکی..... ۶۶
- طرح شغل..... ۶۶
- عوامل موثر بر استرس شغلی معلمان در این کتاب..... ۶۹

۷۲	مفهوم کیفیت
۷۷	اثر بخشی آموزشی
۷۸	مفهوم و تعریف کیفیت تدریس
۸۰	عوامل موثر بر کیفیت تدریس

فصل اول

کلیات

مقدمه

کارکنانی که دچار فشار روانی شده‌اند اغلب دارای نرخ بالاتر تاخیر، غیبت و ترک خدمت هستند، کارایی آنها هم از نظر کمی و هم از نظر کیفی کاهش یافته و تعداد حوادث و شکایات افزایش می‌یابد. بدیهی است که اینگونه کارکنان دارای روحیه‌ای پایین، انگیزش کم و رضایت شغلی بسیار پایین هستند (گیوینگ، ۲۰۰۷، ۶۲۴). شاید بزرگترین هزینه‌ای که بر اثر استرس شغلی بوجود می‌آید و محاسبه آن نیز از همه دشوارتر است، خسارت‌هایی است که در نتیجه اشتباهات کارکنانی رخ می‌دهد که به کارهای حساسی اشتغال دارند (فروزش، ۱۳۸۵، ۲۴). استرس می‌تواند تاثیرات مثبت یا منفی ایجاد کند، به عنوان تاثیر مثبت، استرس می‌تواند ما را ملزم به انجام کاری سازد و یا موجب آگاهی‌های جدید و برانگیختگی برای ایجاد چشم اندازه‌های نوین گردد. تحقیقات نشان می‌دهد که سطوح پایین تا متوسط استرس به عنوان یک عامل نیروبخش، عملکرد را بهبود می‌بخشد. در این سطوح استرس می‌تواند تلاش را افزایش دهد، خلاقیت را تحریک و پشتکار را تشویق کند (شرمرهون و همکاران، ۱۳۸۰، ۴۱۱). از طرف دیگر استرس شدید می‌تواند عواقب شومی در تدریس به بار آورد. استرس شدید، روحیه معلم را ضعیف می‌کند

و توانایی او را در انتقال اشتیاق که به تدریس دارد، کاهش می‌دهد. استرس معلم می‌تواند به دو طریق اساسی از کیفیت تدریس او بکاهد. اول این که اگر شما مدتی طولانی حرفه تدریس را استرس‌زا بیابید، ممکن است رضایت شما از اشتغال در این حرفه کاهش یابد و این مساله موجب دلسردی شما شود. دوم این که استرس شدید ممکن است از کیفیت تعامل شما با دانش‌آموزان در کلاس بکاهد. (صابر محمدی، روزنامه جام جم، اردیبهشت ۱۳۸۷). در فصل یک به بیان مسئله، اهمیت و ضرورت تحقیق، اهداف (هدف اصلی و اهداف فرعی)، فرضیه‌های تحقیق (فرضیه اصلی و فرضیه‌های فرعی)، متغیرهای تحقیق، قلمرو تحقیق (قلمرو مکانی و زمانی) و همچنین به تعاریف واژگان کلیدی و مدل مفهومی تحقیق می‌پردازد.

بیان موضوع استرس شغلی

استرس و فشار روانی، امروزه به یکی از عارضه‌های اجتناب‌ناپذیر سازمان و اجتماع تبدیل شده است. کارکنان و شاغلین از ۲۴ ساعت شبانه‌روز حداقل ۸ ساعت را مشغول کار هستند، یعنی یک سوم زندگی شاغلین در محیط کار صرف می‌شود و در خارج از زمان اداری نیز به مشکلات کاری خود فکر می‌کنند.

استرس در زندگی همه افرادی که در یکی از مشاغل مختلف جامعه کار می کنند وجود دارد و به گونه های مختلف بر آنها فشار وارد می آورد. تحولات شغلی نظیر تغییرات سازمانی، تغییر حقوق و دستمزد، ترفیع های شغلی، کاهش یا افزایش نیروی انسانی و دگرگونی های اجتماعی به خوبی بر فرد فشار می - آورند و وی را دچار آشفتگی، نگرانی، تشویش و اضطراب می کنند. (رابینز ۱۳۷۸).

در روانشناسی، استرس به معنی تحت فشار روانی قرار گرفتن تعریف شده است. استرس واکنش بدنی، ذهنی و شیمیایی بدن در برابر رویدادهایی است که موجب ترس، هیجان، دستپاچگی، احساس خطر و خشم می شود. استرس هر نوع محرک یا تغییر در محیط داخلی و خارجی است که ممکن است باعث اختلال در تعادل حیاتی گردد و در شرایط خاص، بیماری زا باشد (سلطانی و همکاران، ۱۳۸۷).

استرس می تواند باعث بوجود آمدن پیامدهایی مانند دردهای موضعی کمر، گردن، سر، حمله قلبی و زخم معده شود. نتیجه طبیعی فشارهای روانی - فردی برای سازمان کاهش کارایی است.

معلمان به عنوان اساس پیشرفت و توسعه جوامع که با تربیت دانش آموزان برای آینده جامعه سر و کار دارند، جزء افرادی هستند که سلامت جسمی و روانی آنها

تاثیر مستقیم بر دانش آموزان دارد. بدون شک وجود معلمان سالم چه از نظر روانی یا جسمی موجب می‌شود تا تعلیم و تربیت افراد بهتر صورت گیرد و زمینه برای شکوفایی استعداد های افراد جامعه و به تبع آن توسعه جامعه فراهم گردد (ستاری و همکاران، ۱۳۸۴، ۱۶۸).

مطالعات انجام شده در مورد معلمان بیان می‌کند که تدریس ممکن است یکی از پر استرس ترین مشاغل باشد، همانند کنترل ترافیک و جراحی. کاکس و بروچ^۱ در مقایسه معلمان با غیر معلمان دریافتند که ۶۷ درصد معلمان مدعی بودند که کار، اصلی ترین منبع استرس برای آنها است، در مقابل ۳۵ درصد از غیر معلمان کار را عامل اصلی استرس بیان کرده‌اند. این مطالعه همچنین نشان داد که ۳۰ درصد غیر معلمان مدعی بودند که استرس ندارند در حالی که ۱۱ درصد معلمان مدعی بودند که استرس ندارند (هو^۲، ۱۹۹۶، ۴۱).

کیفیت در حوزه تدریس چنان که در بسیاری از تعاریف تدریس آمده است، به درجه انطباق و سازگاری هر یک از شاخص ها و ویژگی های اصلی کیفیت تدریس

1 - Cox and Broch

1 - Ho

با استانداردها و خصوصیات مطلوب و متعالی که در نظریه های گوناگون بدان اشاره شده است، تعریف می شود (ویدوویچ^۱، ۲۰۰۰).

کیفیت تدریس مستلزم استفاده از محتوا و تکنیک های آموزشی مناسب برای ارتقای ظرفیت یادگیری دانش آموزان می باشد. در کیفیت تدریس، تدریس و یادگیری به معنای انتقال و تکرار دانش نیست، بلکه کیفیت تدریس ایجاد شرایطی است که هم دانش آموزان و دانشجویان و هم معلمان و اساتید فعال هستند و به طور اساسی در ایجاد دانش مشارکت دارند و به عنوان افراد انسانی رشد خواهند کرد چنین فرایندی باعث تامین نیاز های پیشرفته روحی، هیجانی، اجتماعی، روحانی و در دانش آموزان و دانشجویان خواهد شد. (لوات و تومی، ۲۰۰۷).

شاخص های موثر بر کیفیت تدریس را به صورت حیطه هایی کلی شامل اجرای تدریس (ارائه در کلاس درس، دانش مدرس از موضوع درسی، مهارت در موضوع درس)، طراحی درس (طراحی دوره، اهداف عینی و مشخص، روشن بودن مواد آموزشی، سازماندهی درس، روش تدریس مختلف)، ارزشیابی تدریس (ارزیابی از آموزش، ارزیابی تکوینی و پایانی، بررسی تکالیف و نمره گذاری، حجم تکالیف

تعیین شده) ، روابط بین فردی (دانشجویان را آماده نمایید، آنها را تحریک و حساس نمایید، توسعه اجتماعی در آنها ایجاد و تفاوت‌های فردی را شناسایی کنید، اشتیاق برای کمک به دانشجویان و کمک به توسعه آنها ، مشارکت دادن دانشجو، ارتباط اثربخش ، انگیزش دانشجو ، اشتیاق برای کمک به دانشجویان و کمک به توسعه) می باشند. (نامی، صفری، ۱۳۹۰).

تدریس ارتباط بین چیزی که معلم خواهان آموختن به شاگردان است و چیزی که شاگردان یاد می گیرند . تدریس به معنای نظم بخشی سنجیده در شرایط یادگیری برای دستیابی به هدفهای مطلوب تعلیم و تربیت است .(حسین لطف آبادی، ۱۳۹۱).

لذا در این تحقیق، این فرض مطرح است که استرس شغلی کیفیت تدریس معلمان را در کلاس های درس تحت تاثیر قرار خواهد داد. محقق در پی این است که بررسی کند استرس شغلی بر کیفیت تدریس معلمان ابتدایی چه تاثیری می تواند داشته باشد؟

اهمیت و ضرورت استرس شغلی بر کیفیت تدریس

در قرن اخیر فشار روانی بخش عمده‌ای از زندگی افراد را در ابعاد مختلف خصوصاً محیط کاری تحت تاثیر قرار داده است. در دهه اخیر موضوع فشار روانی و آثار آن مورد توجه و التفات زیادی قرار گرفته و یکی از مباحث مهم رفتار سازمانی و مدیریت منابع انسانی را به خود اختصاص داده است. بدون شک نیل به اهداف سازمانی گامی مهم برای سازمان خواهد بود که این امر در گرو شناخت عامل یا عواملی است که تاثیرات مثبت یا منفی بر این حرکت دارند. فشار روانی ناشی از کار یکی از بحرانی‌ترین مسائل زندگی کاری و تندرستی در جهان پیچیده صنعتی امروز است و در مقایسه با عوامل تهدید کننده نیروی انسانی جزو مخربترین آنها است و منابع زیادی را از بین می‌برد و هزینه سنگینی را بر مدیران و سازمان تحمیل می‌کند (گریسون و همکاران، ۲۰۰۸، ۱۳۵۰)، تنها تعداد کمی از کارکنان توانایی اجتناب یا مقابله با آن را دارند. مدارک و شواهد زیادی مبنی بر تاثیر مخرب استرس شغلی بر سلامت جسمی و روانی و کارایی کارکنان وجود دارد (ال فودایل و همکاران، ۲۰۰۸، ۱۱۰۴). استرس شغلی معلمان، که به مشکلات استخدام، سلامتی و حفظ معلمان ارتباط داده شده است، در سالهای اخیر مورد توجه